

Diagnoza potrzeb ucznia, a diagnoza pracy szkoły – dwa zadania, jeden cel

Dr Wiesław Poleszak

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

Spis treści:

1. Po co diagnoza zapotrzebowania ucznia na wsparcie? – w kierunku profesjonalizacji pracy z uczniem.
2. Kto powinien prowadzić diagnozę?
3. Zadania instytucji wspierających ucznia.
4. Źródła wiedzy o funkcjonowaniu ucznia.
5. Diagnoza zapotrzebowania – obszary i kroki.

1. Po co diagnoza zapotrzebowania ucznia na wsparcie? – w kierunku profesjonalizacji pracy z uczniem.

Jako wprowadzenie niech posłużą kilka refleksji nad współczesnym światem, w którym żyje młody człowiek. Za truizm należy uznać stwierdzenie, że żyje on w trudnych czasach. Każde pokolenie miałooby prawo do takiego stwierdzenia – i to walczące o wolność, i powojenne, i solidarnościowe. Jednakże wyzwania stawiane przed uczniem dzisiaj, w wielu aspektach wydają się go przerastać. Zasadniczym problemem nie jest jednakże pojawienie się licznych wyzwań, gdyż one były zawsze i zapewne będą występować również w przyszłości. Istotą tego zagadnienia jest bilans między przygotowaniem młodego człowieka do konfrontacji z trudnościami życiowymi a siłą (dynamika) i złożonością tych trudności. Od tego bilansu zależy czy młody człowiek poradzi sobie z trudami życia, czy też one wezmą nad nim górę.

Od jakiegoś czasu trudno uciec od wrażenia, że problemy młodych ludzi stają się dla nich zbyt poważnym wyzwaniem. Zjawisko to zdają się potwierdzać zarówno statystyki zachowań problemowych, jak i kolejne zaburzenia opisywane w podręcznikach diagnostycznych. Do tego obrazu dochodzi wzrost zachorowań na nerwice, depresje i fobie szkolne. Coraz więcej dzieci ma trudności w przestrzeganiu norm i zasad panujących w szkole oraz w przystosowaniu się do grupy rówieśniczej. Wielką tragedią są uzależnienia i samobójstwa młodych ludzi.

Powyższa, niezbyt optymistyczna, próba opisu świata problemów dzieci i młodzieży ma na celu ukazanie, że rzeczywistość wspierania ucznia w szkole jest niezwykle złożona. Przyczyn tego stanu rzeczy może być bardzo wiele. Na dodatek w każdym środowisku są one inne. Stąd, rodzi się zasadnicze pytanie – czy da się przeciwdziałać zasygnalizowanym problemom bez rzetelnego opisu tego, co się dzieje w życiu młodego człowieka? Czy bez dokładnej analizy jesteśmy w stanie określić, z czym się zmagają, z czym sobie radzi, a gdzie ponosi porażki? Czy wiemy, w jakich obszarach powinien otrzymać wsparcie za nim się pogubi i konieczne będzie leczenie? Czy rozumiemy, jakie są mechanizmy, które sprawiają, że uczniowie podejmują dysfunkcyjne zachowania itp.?

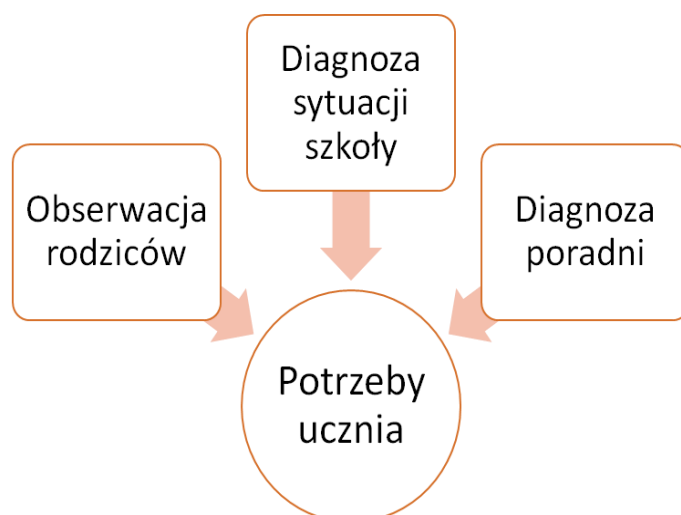
Aby odpowiedzieć na powyższe pytania w stopniu umożliwiającym podjęcie konstruktywnych działań wychowawczych, edukacyjnych, profilaktycznych, resocjalizacyjnych i terapeutycznych konieczna jest rzetelna diagnoza. Nikt z nas nie otrzyma leków, zanim nie zostanie rzetelnie przebadany i zdiagnozowany przez lekarza. Potrzeba diagnozy medycznej jest dla nas niezaprzeczalna. Mało tego – tym co oddziela medycynę profesjonalną od nieprofesjonalnej (szarlatanerii) jest właśnie badanie diagnostyczne i kompetencje specjalisty. To co w świecie medycyny jest dla nas oczywiste, nie zawsze jest takim w sferze wychowania i profilaktyki – w świecie wsparcia ucznia. Czy marginalne traktowanie diagnozy w obszarze edukacji jest zasadne? Czy obszar wiedzy dotyczący prawidłowości rozwojowych, rozwoju fizycznego, dojrzałości psychicznej, funkcjonowania społecznego czy duchowego jest mniej złożony niż obszar zdrowia fizycznego? Nie ma przekonujących argumentów przemawiających za twierdzącą odpowiedzią na powyższe pytania.

Jeśli uznamy fakt, że profesjonalna diagnoza funkcjonowania ucznia jest koniecznością, to warto zdefiniować, na czym ma ona polegać. Diagnoza zapotrzebowania ucznia na wsparcie polega na opisie pozytywnych i negatywnych właściwości psychicznych (czynniki chroniące i czynniki ryzyka) oraz psychologicznych mechanizmów funkcjonowania jednostki. Jej zadaniem jest wyjaśnianie problemów w funkcjonowaniu tej jednostki, a także prognoza skutków zachowań i zjawisk oraz możliwości modyfikowania tego co problematyczne w funkcjonowaniu ucznia i jego środowiska.

2. Kto powinien prowadzić diagnozę?

Przy tak ujętym rozumieniu diagnozy, staje się ona poważnym wyzwaniem, z którym nie poradzi sobie pojedynczy specjalista szkolny. Nie jest to również wyzwanie, które może udźwignąć pojedynczy specjalista z poradni. Dla pełnego opisu funkcjonowania ucznia konieczne są informacje z co najmniej trzech źródeł (patrz ryc. 1). Należą do nich rodzice, specjaliści szkolni i specjaliści pracujący w poradniach pedagogiczno-psychologicznych (o ile uczniów jest pod opieką takiej poradni).

Ryc. 1. Źródła wiedzy o potrzebach ucznia



Diagnoza potrzeb ucznia (zapotrzebowania na wsparcie) przypomina układanie puzzli. Każdy z wyżej wymienionych specjalistów ma istotne informacje, które decydują o prawidłowym postawieniu diagnozy. Rodzice łatwo wychwytyją wszystkie informacje o zmianie postaw ucznia wobec szkoły, gdyż znają swoje dzieci. Dzieci chętnie też opowiadają rodzicom o swoich przeżyciach w szkole. Pracownicy poradni mają profesjonalne narzędzia i metody do pogłębionej diagnozy dziecka, które doświadcza trudności życiowych. Z kolei, szkoła może obserwować ucznia w kontekście realizacji zadań i relacji rówieśniczych. Pominięcie któregośkolwiek obszaru wiedzy będzie prowadzić do niepełnego obrazu funkcjonowania dziecka. Wszyscy ci specjaliści muszą więc współpracować na rzecz dziecka, co wynika też z ich podstawowych zadań instytucjonalnych.

3. Zadania instytucji wspierających ucznia.

Do zasadniczych zadań poradni należy (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r., Dziennik Ustaw, Warszawa, dnia 13 lutego 2013 r., poz. 199, art. 2):

1. Diagnozowanie dzieci i młodzieży;
2. Udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
3. Realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych;
4. Organizowanie i prowadzenie wspomagania przedszkoli, szkół i placówek w zakresie wychowawczych i opiekuńczych.

Zadanie poradni polegające na diagnozowaniu pozostaje w ścisłym związku z pozostałymi zadaniami opisanymi w rozporządzeniu. Dwa ostatnie zadania dodatkowo wskazują (zarówno na poziomie formalnym, jak i merytorycznym) na konieczność podjęcia współpracy poradni i szkoły. Trudno bowiem wyobrazić sobie realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających, a także realizowanie wspomagania szkoły, bez znajomości uczniów, którzy są w tejże szkole. I odwrotnie – niełatwo wyobrazić sobie rzetelną diagnozę ucznia prowadzoną bez przyjrzenia się jego funkcjonowaniu w środowisku szkolnym.

Z kolei do podstawowych ustawowych zadań szkoły należy:

1. Wspieranie wszechstronnego rozwoju ucznia;
2. Integracja wychowania z kształceniem;
3. Zachowanie proporcji między wiedzą a umiejętnościami i wychowaniem;
4. Uszanowanie podmiotowości ucznia, czyli prymat potrzeb rozwojowych ucznia nad wymogami przedmiotów;
5. Oparcie na funkcjach nauczyciela: modelowej, dydaktycznej, instruktażowej oraz wychowawczej.

Dodatkowo nauczyciele są zobowiązani do rozpoznawania potrzeb i możliwości uczniów, a poradnia psychologiczno-pedagogiczna jest zobligowana wspierać szkołę w tym niełatwym zadaniu. Diagnoza na poziomie szkoły jest ważnym elementem, leżącym u podstaw planowania i realizacji wszelkich działań.

Specjaliści szkolni zobowiązani są realizować powyższe zadania w oparciu o kluczowe programy szkolne:

1. **Szkolny program wychowawczy:** cele i strategię wychowawcze;
2. **Szkolne programy nauczania:** treści nauczania w kontekście przyjętych celów wychowawczych;
3. **Szkolny system oceniania:** umożliwiający uczniowi branie odpowiedzialności za własny rozwój;
4. **Szkolny program profilaktyki:** wspomagający wychowanie i nauczanie w kontekście przyjętych celów wychowania i nauczania.

Szkolny program wychowawczy opisuje treści i działania o charakterze wychowawczym, a za jego realizację odpowiadają wszyscy nauczyciele danej szkoły. Jego podstawową funkcją jest wyznaczenie podstawowych celów i strategii wychowawczych placówki oświatowej. Przy jego konstruowaniu uwzględnić należy, iż szkoła wspiera rodziców w procesie wychowania, a więc jest zobowiązana do poznania i uwzględnienia potrzeb wychowawczych rodziców. Warto aby opierał się na profilu absolwenta szkoły, z uwzględnieniem możliwości i potrzeb rozwojowych ucznia.

Z kolei, szkolne programy nauczania, uwzględniając wymiar wychowawczy, ujmują całą działalność szkoły z punktu widzenia dydaktycznego. Dostarczają one wobec tego, treści nauczania w kontekście przyjętych celów wychowawczych. Powinny ujmować specyfikę i potencjał uczniów, aby dostosować wymagania do potrzeb ucznia danej szkoły.

Szkolny system oceniania jest natomiast nieodzowny w dostarczaniu uczniowi informacji zwrotnych, zarówno, co do treści wychowawczych jak i nauczania. Umożliwia on młodemu człowiekowi branie odpowiedzialności za własny rozwój we wszystkich sferach życia. Właśnie odpowiedzialność jest kluczowym elementem zmiany w wychowaniu. Uczeń powinien posiadać informację na temat zadań, które ma do wykonania, ale też po czym będzie mógł poznać poziom ich realizacji. Stąd też, powyższy program jest zbiorem wskaźników ważnych dla określenia stopnia osiągnięcia celów i wypełnienia zadań wychowawczych i dydaktycznych. Bez tej wiedzy nie jest w stanie przyjąć na siebie zobowiązania za swoje działanie.

W końcu, szkolny program profilaktyki wspomaga wychowanie i nauczanie w kontekście przyjętych celów. Pojawia się on jako odpowiedź na porażki wychowawcze. Ważne jest aby opisywał w sposób całościowy wszystkie treści i strategię działań profilaktycznych w oparciu o diagnozę skuteczności wychowania, jak i o badanie zapotrzebowania uczniów oraz ich środowiska pod kątem treści profilaktycznych. Zawiera on cele i zadania dla całej społeczności szkolnej: uczniów, nauczycieli, rodziców, innych pracowników szkoły oraz środowiska lokalnego.

Warto podkreślić, iż za konceptualizację i wdrażanie wszystkich programów odpowiedzialna jest cała szkoła jako instytucja, jak i każdy z nauczycieli, zaś w świetle prawa oświatowego dyrektor szkoły (por. Art. 22a Ustawy o systemie oświaty)

Wszystkie te programy szkolne dla ich poprawnego opracowania wymagają rzetelnej diagnozy i informacji od rodziców i poradni. Powyższa analiza zadań poradni i szkoły pozwala dostrzec wzajemne przenikanie się zadań, a w konsekwencji diagnoz (patrz ryc. 2).

Ryc. 2. Przenikanie się diagnoz – wiele diagnoz, ten sam podmiot



4. Źródła wiedzy o funkcjonowaniu ucznia

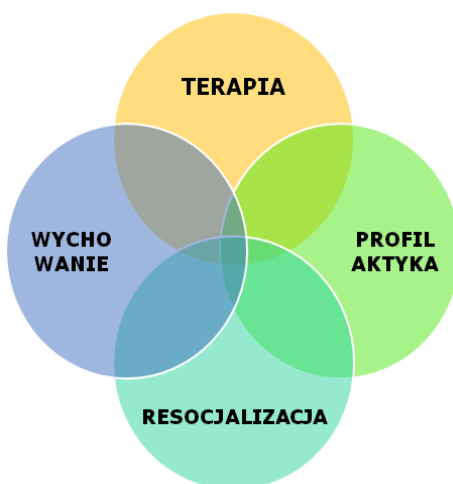
Wiedza o funkcjonowaniu ucznia to nie tylko kwestionariusze i ankiety. Wiele informacji zawartych jest w standardowych dokumentach szkoły i poradni. Wystarczy je wydobyć i opracować, co stanowi mniejsze obciążenie czasowe i zasobowe. Do tych dokumentów zaliczyć możemy:

- Dzienniki szkolne,
- Dziennik pedagoga czy psychologa,
- Raporty z ewaluacji pracy szkoły,
- Dokumentację poradni psychologiczno-pedagogicznej opisującą rodzaj oraz nasilenie zaburzeń występujących u dzieci i młodzieży w danej szkole,
- Raporty z ewaluacji działań wychowawczych i profilaktycznych,
- Wyniki konkursów szkolnych,
- Wyniki sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych,
- Dokumentację związaną z pomocą psychologiczno-pedagogiczną organizowaną w szkole.

Z kolei, do narzędzi do zewnętrznych metod zbierania informacji zaliczyć należy:

- Obserwację,
- Wywiad,
- Metody papier – ołówek,
- Grupy fokusowe,
- Analizę przypadków.

Ryc. 3. Obszary pracy z uczniem



Każda z tych metod ma swoje atuty i ograniczenia. Z perspektywy tych materiałów najważniejsze jest jednak to, że do diagnozowania za ich pomocą potrzeba współpracy szkolnych wychowawców i specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznej. Współpraca ta powinna przyjąć postać zespołu interdyscyplinarnego. Jak podaje Parker (2007) skuteczny zespół interdyscyplinarny łączy zestawy umiejętności, których samodzielnie nie posiada żaden z członków takiego zespołu. Nie jest to tylko wyłącznie prosty efekt synergii w zespole, ale dochodzi tu także element dodatkowy w postaci specyficznej wiedzy zawodowej, która podnosi potencjał takiego zespołu. Wielodyscyplinarność staje się elementem dodanym do pracy zespołu, w którym i tak zachodził już efekt synergii. Taki układ cech zespołu powinien zaowocować podniesieniem jego skuteczności. Zwłaszcza w obszarach gdzie zespół powinien szybko zareagować rozwiązując złożone problemy. Przykładem tak działającego zespołu mogą być zespoły diagnostyczne.

Argumentem za organizowaniem takiego zespołu interpersonalnego wokół diagnozy i wsparcia ucznia jest przenikanie obszarów pracy z uczniem na poziomie szkoły i poradni, co przedstawia rycina nr 3. Brak takiego zespołu może generować dwa zasadnicze problemy w obszarze diagnozy i wspomagania. Pierwszy to brak pełnego obrazu ucznia w sytuacji, gdy zabraknie któregoś z ogniw powołanych do prowadzenia diagnozy. Drugi problem to niepotrzebne powielanie przez specjalistów

szkolnych i poradnianych niektórych zadań w pracy z uczniem. Inaczej to ujmując pracownik poradni potrzebuje informacji ze szkoły dla pełnej diagnozy i zaplanowania pracy z uczniem. Podobnie w szkoła potrzebuje wiedzy i wsparcia pracowników poradni. Przy czym, wiedza ta nie może dotyczyć jedynie ucznia, gdyż na jego funkcjonowanie wpływa wiele czynników środowiskowych. Ujmując diagnozę i wspomaganie systemowo, praca z jednym elementem systemu nie może być skuteczna, gdy pozostałe elementy tego systemu będą dążyły do eliminowania tych zmian. Stąd, tylko praca z całym systemem (wszystkimi jego elementami) daje szansę na skuteczność.

5. Diagnoza zapotrzebowania – obszary i kroki.

Podstawowym zadaniem w procesie prowadzonej diagnozy jest dobór obszarów badawczych i wskaźników. W działaniu tym kluczowe jest zebranie informacji dotyczących trzech elementów:

- 1) Wyjaśnienie przyczyn i mechanizmów problemów doświadczanych przez uczniów,
- 2) Określenie nasilenia doświadczanych trudności – identyfikacja objawów,
- 3) Zidentyfikowanie głównych potrzeb (motywów), dla których powyższe zachowania są podejmowane.

W obrazowy sposób wymiary te prezentuje rycina nr 4. Uwzględnienie powyższych wymiarów w planowaniu diagnozy pozwala na pogłębioną analizę doświadczanych problemów. Co najważniejsze, pozwala oderwać się od spojrzenia na problemy młodych ludzi, jedynie poprzez pryzmat objawów.

Ryc. 4. Istota analizy problemów.



Istotą takiego podejścia jest założenie, że objawy są wyłącznie manifestacją przeżywanych problemów. Natomiast podstawą zmiany jest dotarcie do ukrytych, a często nieuświadomianych motywów zachowań człowieka. Najczęściej do tych motywów należą niezaspokojone potrzeby lub kryzysy wynikające z trudności w realizowaniu zadań rozwojowych przypadających na dany okres życia (Poleszak 2012).

Gaś (1998; 2002) w procedurze konstruowania programu wczesnej interwencji proponuje trzy fazy: fazę wstępnej identyfikacji, fazę diagnozy i fazę konceptualizacji (patrz schemat nr 1).

Schemat 1. Procedura konstruowania programu wczesnej interwencji wg Z. B. Gasia (Gaś 1998):

<u>Faza wstępnej identyfikacji</u> Krok 1 – identyfikacja objawu Krok 2 – werbalizacja problemu Krok 3 – teoretyczna perspektywa rozumienia problemu
<u>Faza diagnozy</u> Krok 4 – identyfikacja populacji badawczej Krok 5 – dobór metod badawczych Krok 6 – realizacja procedury badawczej Krok 7 – analiza wyników badań Krok 8 – werbalizacja zaleceń dla programu
<u>Faza konceptualizacji programu</u> Krok 9 – określenie celu programu Krok 10 – określenie zadań programu Krok 11 – określenie struktury i zawartości programu Krok 12 – określenie sposobu realizacji programu Krok 13 – określenie strategii ewaluacyjnej

Powyższy schemat wywodzi się z obszaru działań profilaktycznych, aczkolwiek jego założenia można, a nawet należy, wykorzystać w planowaniu diagnozy i wspomagania ucznia. Uwzględnia on wszelkie elementy rzetelnej diagnozy. W kontekście poruszanego problemu istotne są dwie jego fazy, a mianowicie wstępnej identyfikacji problemów do diagnozy i faza diagnozy. Stąd w dalszej części zostaną one bliżej scharakteryzowane.

Faza wstępnej identyfikacji problemów szkolnych

Istotą tej fazy jest nakreślenie potencjalnych przyczyn problemów zaistniałych w środowisku szkolnym. Do zadań tego etapu należy określenie najczęściej pojawiających się niepokojących objawów w zachowaniu uczniów. Następnie zebranie ich w postaci problemu wskazującego przyczyny tych zachowań. Dla zrozumienia istoty najczęściej pojawiających się problemów w środowisku szkolnym konieczne staje się przyjęcie jakiejś perspektywy teoretycznej.

Pierwszym krokiem w fazie wstępnej identyfikacji jest zidentyfikowanie niepokojących zachowań uczniów. Zadanie to należy do dorosłych specjalistów, a więc nauczycieli, wychowawców i pedagoga szkolnego czy też psychologa. Jak wspomniano wcześniej: dysfunkcji należy poszukiwać dokonując eksploracji dwu obszarów – niepowodzeń wychowawczych i pojawiających się w szkole zagrożeń w postaci różnorodnych dysfunkcji i patologii.

Aby uznać jakieś zachowania uczniów za ryzykowne, a więc stanowiące wyzwanie wychowawcze lub profilaktyczne, konieczne uwzględnić trzeba prawidłowości rozwojowe. Pozwoli to ocenić naturę danego zachowania, czy wynika ono z charakterystycznych dla danego okresu procesów dojrzewania, czy też ma znamiona nieprawidłowości rozwojowej.

Drugim obszarem ważnym dla identyfikacji objawów jest wskazanie nieskutecznych działań wychowawczych podejmowanych przez szkołę, które nakreślimy odnosząc osiągnięte wyniki do profilu absolwenta, założonego w szkolnym programie wychowania.

Kiedy zostaną zidentyfikowane objawy, kolejnym krokiem konstrukcyjnym jest zwerbalizowanie nieprawidłowości, czyli zebranie niepokojących sygnałów w problem, z którym nie radzą sobie uczniowie. Program profilaktyczny zmierzać będzie w kierunku jego rozwiązania. Ważnym jest wobec tego, aby był on sformułowany na poziomie przyczyn zachowań dzieci i młodzieży. Pozwoli to uniknąć pracy na objawach, które są dla siebie zastępcze i najczęściej manifestują niezaspokojoną potrzebę natomiast nią nie są.

Na tym etapie niezmiernie przydatne jest przyjęcie perspektywy teoretycznej, która pomoże nam wyjaśnić prawidłowości rozwojowe i przyczyny zachowań dysfunkcyjnych. Potrzebna jest ona także dla przyjęcia strategii diagnozy sytuacji szkolnej. Pomoże ona w zidentyfikowaniu obszarów ważnych dla konstruowania lub przyjęcia gotowych narzędzi diagnostycznych, a w konsekwencji podjęcie decyzji o zleceniu diagnozy specjalistom z zewnątrz lub samodzielnym badaniom.

Najczęściej popełnianym błędem w tej fazie jest zwerbalizowanie problemu na poziomie objawów. Prowadzi to bądź do etykietowania uczniów czy nauczycieli, bądź do tworzenia w środowisku szkolnym „podziemia”, w którym nieakceptowane zachowania są kartą przetargową w uzyskaniu akceptacji rówieśników.

Faza diagnozy sytuacji szkolnej

O ile pierwsza faza konstruowania programu wsparcia uczniów pozwala nakreślić obszar działań profilaktycznych i tworzy założenia co do przyczyn zaistniałych problemów, to faza diagnozy pozwala nam zweryfikować postawione założenia poprzez „oszacowanie tych przejawów funkcjonowania uczniów, nauczycieli i rodziców, które są istotne dla poznania etiologii dysfunkcji i zaprojektowania przyszłych działań zapobiegawczych” (Gaś 2002).

Podstawowym zadaniem tej fazy pracy jest opracowanie i wdrożenie, zgodnej z przyjętą perspektywą teoretyczną, strategii badawczej środowiska szkolnego.

Pierwszym krokiem na poziomie tego etapu jest określenie grupy, którą poddamy badaniom. Istotnym jest, aby były to osoby, których dotyczy zwerbalizowany przez nas problem, to znaczy zarówno przejawiające dysfunkcję jak i odpowiedzialne za jej pojawienie się, czyli wszystkie osoby ważne w kontekście postawionego problemu. Zasadnym jest także, aby wyłoniona do badań grupa była reprezentatywna dla danego środowiska, gdyż tylko wtedy będzie można przenosić otrzymane prawidłowości na całą społeczność.

Kolejnym krokiem jest dobór odpowiednich narzędzi badawczych. Tutaj twórcy programu mają do dyspozycji gotowe narzędzia o sprawdzonej wartości psychometrycznej, bądź narzędzia skonstruowane samodzielnie, ale o nieokreślonej wartości psychometrycznej. Za przyjęciem pierwszych przemawia pewność, rzetelność i zasób informacji, które wnoszą. Najczęściej jednak wymagają profesjonalnej analizy, jeśli szkoła dysponuje takimi umiejętnościami to warto z takich narzędzi korzystać. Pozwalają one spojrzeć na etiologię problemu szeroko i wielokierunkowo określać stojące za nim prawidłowości.

Kiedy brak takich specjalistów w szkole lub opiekującej się nią poradni na danym terenie, to należy sięgać do narzędzi własnej konstrukcji. Przy czym, dbać należy o ich zgodność z problemem i przyjętą perspektywą teoretyczną. Narzędzie powinno mieć u podstaw tę samą teorię, którą przyjęliśmy do wyjaśniania problemu.

Dysponując narzędziem można rozpocząć procedurę badawczą. W tym miejscu zadbać należy o wiarygodność wyników, które otrzymamy. Zdecyduje o tym z jednej strony informacja o celu badania, którą otrzymają uczestnicy badań, a z drugiej warunki w jakich zostaną przeprowadzone. O warunkach koniecznych do zapewnienia podczas badań diagnostycznych mówi wiele podręczników dostępnych na rynku, poza tym są to treści w każdym programie przygotowującym pedagogicznie. Zwrócić uwagę warto jedynie na anonimowość badań oraz osobę je przeprowadzającą. Powinna się ona cieszyć zaufaniem, poważaniem i winna być uznawana za kompetentną w tym co robi zarówno przez uczniów jak i współpracowników. To decydować będzie o wiarygodności wyników badań w oczach odbiorców działań profilaktycznych, a w konsekwencji decydować będzie o powodzeniu programu w środowisku. Warto zatem zadbać o warunki realizacji procedury badawczej.

Po zrealizowaniu badań otrzymujemy materiał badawczy, który należy poddać analizie ilościowej i jakościowej. Analizę ilościową uzyskamy wykorzystując obliczenia statystyczne. W przypadku narzędzi sprawdzonych psychometrycznie można zastosować statystyki zaawansowane, wykorzystując do tego odpowiednie pakiety statystyczne. Natomiast w przypadku narzędzi samodzielnie konstruowanych stosujemy podstawowe statystyki opisowe.

Tak przeprowadzona analiza daje nam szansę na rzeczywiste, a nie intuicyjne, nakreślenie przyczyn i nasilenia zachowań dysfunkcyjnych.

W oparciu o uzyskane wyniki formułujemy wnioski czy też prawidłowości funkcjonowania badanej grupy. Posłużą one zwerbalizowaniu zaleceń dla tworzenia szkolnego programu wspomagania.

Powyższa procedura diagnostyczna daje szansę na rzetelną identyfikację zapotrzebowania na wsparcie ucznia w środowisku szkolnym. Wymaga ona jednak dużego zaangażowania czasu i energii wielu ludzi. Mało realnym jest aby specjalista szkolny sam wykonał rzetelną diagnozę środowiska szkolnego. Do wykonania takiej diagnozy potrzeba zaangażowania specjalistów ze środowiska szkolnego, poradni psychologiczno-pedagogicznej i rodziców. Nie tylko z uwagi na ich dostęp do różnych źródeł informacji ale też na specyficzne umiejętności. Reasumując, jeśli chcemy profesjonalnej diagnozy, która przełoży się na skuteczne wsparcia ucznia, musimy połączyć siły specjalistów w postaci zespołu interdyscyplinarnego, który wykona wysokiej jakości pracę. Warto również wykorzystać możliwość prowadzenia wspomagania przedszkoli, szkół i placówek, które obejmuje pomoc udzielaną przez poradnię w diagnozowaniu potrzeb przedszkola, szkoły lub placówki.